RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

HE 29/2015 vp
13.10.15

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Rikosuhripäivystyksen lausunto hallituksen esityksestä koskien tuomioistuinmaksulakia

Rikosuhripäivystys (RIKU) kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä tuomioistuinmaksulaiksi sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Keskitymme lausunnossa lähestymiskieltoa koskeviin asioihin.

Tuomioistuinmaksulain oikeudenkäyntimaksun suuruutta koskevassa 2 §:ssä myös lähestymiskieltoasiat ehdotetaan muutettavan maksullisiksi, ”koska ei ole riittäviä perusteita poiketa niiden kohdalla maksullisuuden pääsäännöstä”. Esityksen mukaan lähestymiskiellon hakemisen hinta olisi jatkossa 250€.

Rikosuhripäivystys pitää ehdotettua summaa suurena ja maksun määräämistä lähestymiskieltoasioissa kyseenalaisena ottaen huomioon etenkin lähisuhdeväkivallan uhrien usein varsin haavoittuva asema.

Pienituloisella henkilöllä on mahdollisuus saada yleistä oikeusapua, jolloin myös oikeudenkäyntimaksua ei tarvitsisi maksaa – ainakaan kaikilta osin. On kuitenkin huomioitava, että moni lähestymiskiellon hakija voi laskennallisesti olla sen verran hyvätuloinen, ettei hänelle voida myöntää yleistä oikeusapua, vaikka hakijan todellinen taloustilanne olisi tätä selvästi heikompi.

Lähestymiskieltoa haetaan usein ex-puolisolle ja tilanne voi liittyä samaan ajankohtaan kuin mahdollinen ero parisuhteesta. Tällöin lähestymiskiellon hakija joutuu usein myös muutoin taloudelliseen ahdinkoon erosta johtuvista välittömistä kustannuksista kuten mahdollinen lasten elatus, kotipaikkakunnan vaihdos, uuden kodin rakentaminen yms. Tällöin henkilöllä ei ole useinkaan varaa käyttää oikeusavustajaa ja he saattavat täyttää lähestymiskieltohakemuksen itse edustaen myös itse itseään oikeudessa. Tällöin yleensä mahdollisuus asian menestymiseen vähenee. Kokemus on osoittanut, että lähestymiskiellon hakeminen menestyy paremmin oikeusavustajan avulla.

On myös huomioitava, että mikäli parisuhteessa on ollut väkivaltaa, se on saattanut olla myös taloudellista, jolloin lähestymiskiellon hakija ei välttämättä ole voinut hallita itse omia varojaan, jolloin hän saattaa jo lähtökohtaisesti olla vaikeassa taloudellisessa tilanteessa.

Ongelmaksi voi muodostua myös se, että oikeudenkäyntimaksu peritään myös asiasta, joka peruuntuu esimerkiksi hakijan toimesta. On tavallista, että väkivallan uhri saattaa hakea lähestymiskieltoa välittömästi väkivaltatilanteen jälkeen. Toistuva väkivalta on niin traumatisoivaa, että uhrin voimat toimia vaihtelevat merkittävästi eri aikoina. Usein näihin tilanteisiin liittyy myös uhkailua ja painostusta uhkaavan tai väkivaltaisen ihmisen taholta. Tämä saattaa vaikuttaa siihen, että väkivallan uhri luopuu lähestymiskiellon hakemisesta, vaikka olisi jo hakemuksen jättänyt. Tällöinkin hänelle kuitenkin tulisi maksettavaksi tuo 250 €:n maksu, mitä voidaan pitää kohtuuttomana.

Rikosuhripäivystyksessä on myös kokemusta siitä, että esim. väkivallasta johtuvan rikosasian selvittämisen yhteydessä (joko kotihälytystilanteessa, rikosilmoitusta tehtäessä tai esitutkinnassa) poliisiviranomainen saattaa ehdottaa uhrille lähestymiskiellon hakemista matalalla kynnyksellä. Uhrit ovat taipuvaisia toimimaan poliisin ohjeiden mukaan. Käytännössä kuitenkaan lähestymiskiellolle ei aina välttämättä ole ollut perusteita, vaikka väkivaltaa olisi ollutkin.

Maksun asettaminen lähestymiskiellon hakemisesta korostaisi siis myös entisestään sitä, että hakemista harkitsevan henkilön tulisi saada ajantasaista ja oikeaa tietoa ja ohjeistusta lähestymiskiellon merkityksestä ja mahdollisista kustannuksista esimerkiksi rikoksen uhrien tukipalveluiden kautta.

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
Rikosuhripäivystys
Maistraatinportti 4 A 7.krs
00240 Helsinki
p. 050 3378 703
leena-kaisa.aberg@riku.fi
www.riku.fi